

A kiadványhoz kapcsolódó viták, statisztikák és szerzői profilok a következő címen olvashatók: <https://www.researchgate.net/publication/263323588>.

John J. Mearsheimer: Egy támadó realista a geopolitika és a hatalom között

Cikk a *Journal of International Relations and Development folyóiratban* - 2005. december

DOI: 10.1057/palgrave.jird.1800065

SZITÁCIÓK

45

READS

8,850

1 szerző:

Peter Toft

6 PUBLIKÁCIÓ 143 IDÉZET

NÉZZE MEG AZ
ADATLAPOT

E kiadvány néhány szerzője szintén dolgozik ezeken a kapcsolódó projekteken:

Elveszett teljesítmény [Projekt megtekintése](#)

John J. Mearsheimer: támadó realista a geopolitika és a hatalom között

Peter Toft

Politikai Tudományok Tanszék, Kopenhágai Egyetem, Østerfarimagsgade 5, DK 1019
Koppenhága K, Dánia. E-
mail: pt@ifs.ku.dk

John J. Mearsheimer számos ellentmondásos publikációval a háta mögött, és nem utolsósorban *A nagyhatalmi politika tragédiája* című könyvével, Kenneth Waltz *A nemzetközi politika elmélete* című műve óta a nemzetközi kapcsolatok tanulmányozásának realista hagyományának egyik vezető alkotójaként szilárdan megalapozta pozícióját. Mearsheimer fő újítása az "offenzív realizmus" elmélete, amely Kenneth Waltz strukturális realista elméletét igyekszik újrafogalmazni, hogy a nemzetközi agresszió pusztá mértékét - amely nehezen egyeztethető össze Waltz inkább defenzív realizmusával - strukturális kiindulópontból magyarázza. Ebben a ~~kérdés~~ arra összpontosítok, hogy Mearsheimernek sikerül-e ez a törekvése. Azt állítom, hogy bizonyos gyengeségek ellenére Mearsheimer elméleti és empirikus munkája fontos kiegészítést jelent Waltz elméletéhez. Mearsheimer munkája figyelemre méltóan világos és következetes, és meggyőző válaszokat ad arra, hogy tragikus módon az agresszív állami stratégiák miért jelentenek racionális választ a nemzetközi rendszer életére. Továbbá Mearsheimer fontos kiegészítéseket tesz a strukturális szövetségelméletéhez, és új, fontos meglátásokat kínál a hatalom és a földrajz világpolitikában betöltött szerepéről.

Journal of International Relations and Development (2005) 8, 381-408.

doi:10.1057/palgrave.jird.1800065

Kulcsszavak: nagyhatalmi politika; nemzetközi biztonság; John J. Mearsheimer; offenzív realizmus; realizmus; biztonsági tanulmányok

---

Bevezetés

A hidegháború utáni Európában és Ázsiában elkerülhetetlenül újra kiéleződik a veszélyes biztonsági verseny.¹ A nemzetközi intézmények nem képesek békét teremteni. Németország és Japán valószínűleg nukleáris elrettentő eszközöket fog alkalmazni. Amerika valószínűleg megszünteti kontinentális kötelezettségvállalásait Európában és Ázsiában. Az Egyesült Államoknak (USA) meg kell fékeznie Kína felemelkedését. A liberális demokrácia elfogadása ellenére minden nagyhatalom agresszív hatalommaximalizálóként viselkedik. Amerika tévedett, amikor lerohanta Irakot és Afganisztánt. Ezek a kijelentések nagyjából összefoglalják a

John Mearsheimer következtetései, amelyeket számos, a nemzetközi kapcsolatokról szóló cikkében és könyvében javasolt. Mearsheimer munkásságának provokatív jellege számos jelentős vitát váltott ki mind a nemzetközi kapcsolatok (IR) résztudományán belül, mind a tudományos életen kívül.² E figyelemre méltó, fontos vitákat inspiráló képességének köszönhetően Mearsheimer a kortárs realista hagyomány egyik legvitatottabb és legbefolyásosabb alkotójaként tűnik ki. Korábbi írásaiban Mearsheimer elsősorban stratégiai tanulmányokkal foglalkozott, és számos cikket és könyvet írt a katonai stratégiáról (Mearsheimer 1983, 1984, 1988, 1989). Legvitatottabb érveinek alapját azonban a strukturális realizmus sajátos, "offenzív realizmusnak" nevezett változata adja, amelyet teljes egészében *A nagyhatalmi politika tragédiája* című könyvében fejtett ki (Mearsheimer 2001c) - bár elméleti érvelése korábbi műveiben is jelen van (pl. Mearsheimer 1988: 225, 1995a, b, 1998, 2001b).

Ebben a cikkben Mearsheimer elméleti munkásságával foglalkozom azzal a céllal, hogy értékeljem a nemzetközi kapcsolatok tanulmányozásának széles realista hagyományán belül a strukturális realista irányzathoz való konkrét hozzájárulását.³ Ez két fő okból fontos feladat. Először is, a tudás felhalmozása valószínűleg a legünnepeltebb tudományos eszmény, és Mearsheimer kifejezetten Kenneth Waltz strukturális realizmusának (neorealizmusának) meglátásaira épít, és azokat igyekszik továbbfejleszteni, a nemzetközi anarchikus struktúra hatásaira összpontosítva. Következésképpen rendkívül fontos annak értékelése, hogy Mearsheimer sikerrel jár-e ebben a törekvésében. Másodsor, Mearsheimer munkáját platformként használta fel arra, hogy erőteljes kritikát fogalmazzon meg mind a konkurens IR-elméletekkel szemben, mind pedig külpolitikai receptek kidolgozásának eszközeként. És mivel a nemzetbiztonsági politika kialakításának folyamatát befolyásolják azok az eszmék és elméletek, amelyek a nap központi vitáit alakítják, fontos felmérni Mearsheimer elemzései minőségét, mivel egyes elméletek nyilvánvalóan jobb válaszokat adnak, mint mások, és némelyek katasztrófára utaló receptek. Következésképpen a következő központi kérdést teszem fel: Milyen mértékben javította John Mearsheimer a nemzetközi struktúrának a világpolitika működésére gyakorolt hatásainak megértését?

A cikk további része a következőképpen szerveződik: Az offenzív realizmus bemutatásával kezdem, felvázolom annak dinamikáját, és elhelyezem Mearsheimer elméleti érvelését a realista hagyomány kontextusában. A cikk fő részében megvitatom Mearsheimer elemzései lényegét, és megvizsgálom a kortárs világpolitikára és az USA külpolitikájára vonatkozó megfontolásait. Végül a cikk központi kérdésének igenlő megválaszolásával zárom, és azzal érvelek, hogy bizonyos hibák ellenére Mearsheimer munkája a strukturális realizmus és a nemzetközi politikában betöltött anarchikus struktúra szerepének megértése szempontjából fontos kiterjesztést jelent.

Támadó realizmus

Mearsheimer elméletének célja, hogy megmagyarázza, miért konfliktusokkal terhesek a modern államrendszer nagyhatalmai közötti kapcsolatok. Kenneth Waltzot (1979) idézve Mearsheimer azt állítja, hogy a nemzetközi politika struktúrája kulcsfontosságú ennek a helyzetnek a megértésében. Konkrétan Mearsheimer öt alapfeltevésre támaszkodik - amelyeket többé-kevésbé a legtöbb kortárs realista is oszt,⁴ -, és amelyek a nemzetközi politika alapvető vonásait jellemzik. Először is, a nemzetközi politika egy anarchikus birodalomban zajlik, ami azt jelenti, hogy nincs "kormányok kormánya", amely érvényre juttatná a szabályokat és megbüntetné az elkövetőket. Másodsor, egyetlen állam sem lehet teljesen biztos egymás szándékaiban, és abban sem, hogy más államok nem fognak erőszakot alkalmazni ellenük. Továbbá az államok nem rendelkeznek tökéletes információkkal egymás szándékairól, és a szándékok állandóan változnak - a jóindulatú szándékok gyorsan rosszindulatúvá válhatnak, és *fordítva*. Harmadszor, a nemzetközi rendszerben minden állam elsődleges motivációja a túlélés. A túlélésnek elsődleges prioritást kell élveznie, mivel az állam autonómiája előfeltétele az összes többi cél elérésének. Negyedszer, az államok a szó instrumentális értelmében racionális entitások, vagyis stratégiai szempontból gondolkodnak külső helyzetükről, és azt a stratégiát választják, amelyik a túlélés alapvető célját látszik maximalizálni. Végül Mearsheimer (1995b, 2001c) szerint az államok mindig rendelkeznek valamilyen katonai kapacitással, amely lehetővé teszi számukra, hogy bántsák, esetleg elpusztítsák egymást. Ezeket a feltételezéseket összekapcsolva Mearsheimer arra következtet, hogy az államok hamarosan rájönnek, hogy az anarchiában a túlélés biztosításának leghatékonyabb módja a relatív hatalmuk maximalizálása, azzal a végső céllal, hogy a legerősebb hatalommá - azaz hegemónná - váljanak. Azonban nem minden állam képes egyszerre maximalizálni relatív hatalmát, ezért az államrendszer mindaddig, amíg anarchikus marad, a könyörtelen biztonsági verseny színtere lesz (Mearsheimer 2001c: 2. fejezet).

A hatalomra való törekvés

Nyilvánvaló, hogy a hatalom kulcsszerepet játszik Mearsheimer gondolkodásában. A legtöbb kortárs realistához hasonlóan ő is Waltzot (1979: 191) követi, és a hatalmat nem az eredményekkel, hanem az anyagi képességekkel teszi egyenlővé (Mearsheimer 2001c: 57-61), azzal érvelve, hogy az eredmények rossz előrejelzői a hatalmi egyensúlynak, mivel a gyenge államok néha legyőzhetik erősebb ellenfeleiket (2001c: 57). Sajnos a képességek megbízható mérése nehéz, és a realisták hevesen vitatkoznak erről a kérdéstről. A *The Tragedy of Great Power Politics* című könyvében Mearsheimer azzal járul hozzá a realista hatalmi vitához, hogy hosszasan igyekszik tisztázni a témával kapcsolatos nézeteit. Az államok képességeit látens (gazdaság és népesség) és tényleges (katonai) hatalomra osztva Mearsheimer azt állítja, hogy a világpolitika elemzésekor a katonai hatalom a legfontosabb, mert ez "a végső arányszám a világpolitika és a világpolitika között".

nemzetközi politika" (2001c: 56). Továbbá azzal érvel, hogy a szárazföldi hatalom azért kulcsfontosságú, mert a szárazföldi hadseregek szükségesek a terület ellenőrzéséhez - a területi államok világában ez a legfontosabb eszköz (2001c: 4. fejezet). Mearsheimer a katonai hatalommal és különösen a szárazföldi hatalommal való foglalkozása az elrettentésről és a katonai stratégiáról szóló korábbi írásaiban (Mearsheimer 1983, 1984, 1988, 1989) kifejtett meglátásoknak köszönhető, és figyelemre méltó hozzájárulás a realista hatalmi vitához, mivel érvei logikusak és meggyőzőek. A katonai képességekre való szélsőséges összpontosítás hátránya azonban az, hogy Mearsheimer elemzései vakok a hatalomgyakorlás más módjaival - például a gazdasági hadviseléssel - szemben. Emellett más realisták kimutatták, hogy az államokat inkább a látens hatalom tendenciái foglalkoztatják, mint a tényleges katonai képességek (pl. Copeland 2000). Így az 1920-as években a lefegyverzett Németországtól való francia és brit félelem nehezen egyeztethető össze Mearsheimer érvelésével. Továbbá a szárazföldi hatalomra való összpontosítás arra készíti Mearsheimert, hogy szűken a területi terjeszkedésre összpontosítson. Ez azzal a kockázattal jár, hogy elemzései nem veszik figyelembe a befolyás megszerzésének és gyakorlásának számos más módját. Ráadásul Mearsheimer maga is elismeri, hogy a területi hódítás valószínűleg nem lesz a hatalommaximalizálás uralkodó módja az elkövetkező évtizedekben, mivel arra számít, hogy Kína - az USA legvalószínűbb kihívója - finomabb módokon próbálja majd uralni Ázsiát (Brzezinski és Mearsheimer 2005).

Hogyan jutnak hatalomhoz az államok

Mearsheimer szerint minden állam végső célja a relatív hatalom hegemoniáig való maximalizálása. A hegemon "olyan állam, amely olyan erős, hogy uralja a rendszer összes többi államát" (Mearsheimer 1995a: 86, 2001c: 40, 15. lábjegyzet). Ezt a fogalmat globálisan és regionálisan egyaránt alkalmazzák. Mearsheimert idézve: "A hegemonia a rendszer feletti uralmat jelenti, amelyet általában az egész világra értelmeznek y [de] lehetséges a rendszer fogalmát szűkebben is alkalmazni, és egyes régiók, például Európa, Északkelet-Ázsia és a nyugati féltéke leírására használni" (1995a: 80, 4. lábjegyzet). A globális hegemonia azonban gyakorlatilag lehetetlen, mert a világ óceánjain keresztül hatalmas erőt kivetíteni Mearsheimer szerint túl nehéz. Csak abban a ritka esetben, ha egy állam nukleáris monopóliumot szerez, a globális hegemonia elérhető közelségbe kerül. Ez azonban valószínűtlen, "mert a rivális államok mindent megtesznek azért, hogy saját nukleáris megtorló erőket fejlesszenek ki" (Mearsheimer 2001c: 146). A regionális hegemonia tehát a legfőbb stratégiai állami cél, és így a regionális szint kerül a középpontba Mearsheimer gondolkodásában. Hogyan érik el azonban az államok a hegemoniát? Mearsheimer két átfogó stratégiát különít el. Az első típus a relatív hatalom megszerzésére irányuló közvetlen kísérleteket foglalja magában, míg a második típus közvetett, és célja, hogy megakadályozza más agresszorok térnyerését.

A háború a hatalom megszerzésének legfőbb módja. Bár költséges, Mearsheimer (2001c: 147-152) szerint a racionális államok akkor dönthetnek a háború mellett, ha az előnyök meghaladják a költségeket. A legfontosabb, hogy egy sikeres háború kiszoríthatja a riválist, ezáltal biztonságosabbá téve az agresszort. A háború helyett a zsarolás egy másik lehetőséget kínál a relatív nyereségszerzésre azáltal, hogy a riválist engedményekre kényszeríti. A zsarolás azonban csak kisebb államokkal szemben hatékony, mivel a nagyobb államok képesek ellenállni. Végül, az államok hatalomra tehetnek szert csalogató és vérontó stratégiák révén - azaz a riválisokat elhúzódozó konfliktusokban tartva vagy rászedve, ami lehetővé teszi, hogy az első állam viszonylag megerősödjön, miközben a többiek harcolnak. Ez azonban nehezen kivitelezhető, és az első állam azt kockáztatja, hogy lelepleződik, vagy egyedül szembekerül a győztes riválissal, ha váratlanul felülkerekedik (Mearsheimer 2001c: 152-153) (1-3. táblázat).

A kiegyensúlyozás a legfontosabb módja az agresszió ellenőrzésének azáltal, hogy egy potenciális agresszor elrettentése vagy leküzdése belső építkezés és/vagy szövetségekötés révén. A legtöbb realista szövetségi irodalommal összhangban Mearsheimer azzal érvel, hogy a szövetségek azért vonzóak, mert az agresszorral szembeni fellépés terhei megosztottak. A szövetségek azonban lassan alakulnak ki, és a kollektív cselekvés problémái miatt általában nem hatékonyak (Mearsheimer 2001c: 156-157). A szövetségek hátrányai csábítóvá teszik a bakiparádét. A "Buck-passing" azt jelenti, hogy az agresszor kezelésének terhét valaki másra hárítják, remélve, hogy

1. táblázat Állami stratégiák

A hatalom megszerzésének stratégiái

Háború Eredményes, de költséges lehet
 Zsarolás Költséghatékony, de hatástalan a nagyhatalmakkal szemben Csali-és-
 vérzés Költséghatékony, de nehéz a riválisokat konfliktusba csalni
 Vérontás Költséghatékony, de a lelepleződés kockázata.

Stratégiák az agresszorok ellenőrzésére

Kiegyenlítés Eredményes, de költséges, lassú formáció, akadályozzák
 a koll. cselekvési problémák Buck-passing Költséghatékony, de kockázatos, ha a Buck-
 catcher nem sikerül vagy túl jól sikerül.

2. táblázat A hatalom megszerzésére irányuló stratégiák közötti választás

<i>Bipolaritás</i>	<i>Kiegyensúlyozott multipolaritás</i>	<i>Kiegyensúlyozatlan multipolaritás</i>
Vérontás	Korlátozott háború	Hegemónikus háború
Bait-and-bleed	Zsarolás Vérontás Csalogatás és vérontás	(Nukleáris zsarolás)

3. táblázat Az agresszió ellenőrzésére szolgáló stratégiák közötti választás

A	hatalom eloszlásaGeográfiaielhelyezkedés		
	Közeli szárazfölddel nem rendelkező nagy hatalmak	Távoli, tengerparttal nem rendelkező nagy hatalmak	Off-shore nagy hatalmak
Kiegyensúlyozott	multipolaritásKiegyensúlyozásBuck-passingBuck-		
passingKiegyensúlyozatlan	multipolaritásKiegyensúlyozásKiegyensúlyozásKiegyensúlyozás		
KiegyensúlyozásBipolaritásKiegyensúlyozásKiegyensúlyozásKiegyensúlyozásKiegyensúlyozásKiegyensúlyozás	KiegyensúlyozásKiegyensúlyozásKiegyensúlyozásKiegyensúlyozásKiegyensúlyozás		

képesek lesznek ellenőrizni az agresszort. A felelősség áthárítása azért vonzó, mert ha konfliktus törne ki, a felelősség áthárítója biztonságban ülhet a padon, miközben az erőviszonyok remélhetőleg a saját javára tolnak el. Mint ilyen, a bak-passzolás erős támadó elemet feltételez. A "bak-passzolás" azonban kockázatos is, mert az esetleges "bak-fogó" vereséget szenvedhet, és a "bak-passzoló" egyedül maradhat az agresszonnal való szembezállással. Fordítva, ha a bakfogó sikeresen megállítja az agresszort, akkor a végén erősebb lehet, és felboríthatja az erőviszonyokat a bakfogó hátrányára (Mearsheimer 2001c: 157-162). Érdekes módon Mearsheimer (2001c: 162-163) elítéli a bandwagoningot, mint az agresszor kezelésének egyik módját. Bandwagoningról akkor beszélünk, amikor egy állam szövetségzik egy erősebb ellenféllel. Vitatható, hogy a bandwagoning a fenyegetés kezelésének gyakori módja, és ez a stratégia más erős ellenfelek kezelésének is hasznos módja lehet, mivel az erősebb szövetségeshez való csatlakozással a bandwagoner részesül a győzelem zsákmányából, és erősebbé válik az államok szélesebb körével szemben (Schweller 1998). Mearsheimer azonban elméleti alapon elítéli a bandwagoningot, azzal érvelve, hogy az sérti az erőegyensúly logikáját, mivel a bandwagoning az erősebbnek tett engedményekkel jár. Ezért ez a rendkívül gyengék elkerülendő stratégiája.

Választás a stratégiák között

Az által, hogy felvázolja ezeket a nagyon is konkrét stratégiákat, Mearsheimer képes viszonylag finomra szabott hipotéziseket levonni a nagyhatalmi magatartásról. Annak érdekében, hogy megjósolja, mikor a legvalószínűbbek a különböző stratégiák, két magyarázó változóval operál: a relatív hatalom eloszlásával és a földrajzi elhelyezkedéssel (Taliaferro 2001), míg más lehetséges változókat, például a belpolitikát vagy a támadás és a védelem közötti egyensúlyt, nagyrészt nem tárgyalja, bár más realista szerzők (pl. Walt 1990; Van Evera 1999) alaposan feltárják.

A legfontosabb változó, amely akár a hatalom megszerzésére, akár az agresszió megfékezésére irányuló stratégiát ösztönöz, a katonai erő regionális eloszlása.

hatalom. Bár az államok Mearsheimer szerint mindig arra törekcsenek, hogy maximalizálják relatív hatalmukat, racionálisan számítják ki az agresszió költségeit és hasznát, figyelembe véve versenytársaik erejét és valószínűsíthető cselekedeteit. Csak ha az előnyök meghaladják a költségeket, akkor törekcsenek a relatív hatalom további növelésére (Mearsheimer 2001c: 38). Ezért, ha az erőviszonyok erősen egy nagyhatalom javára tolnának el, akkor az valószínűleg hegemon háborút indít. Mearsheimer ezt az állapotot "kiegyensúlyozatlan multipolaritásnak" nevezi.⁵ Kiegyensúlyozatlan multipolaritás esetén a hegemon háború stratégiája a legjobb lehetőség egy potenciális hegemon szemszögéből nézve, mivel a hegemoniára való törekvésnek ekkor van a legnagyobb esélye a sikerre, a többi hatalom valószínű egyensúlyozó erőfeszítései ellenére. Sajnos Mearsheimer nem tesz kísérletet arra, hogy pontosabban tisztázza, milyen feltételek mellett számíthatunk hegemon háborúra, vagy hogy a hatalom megszerzésének más módszereit választják-e majd. Közlebbbről megvizsgálva azonban világossá válik, hogy bizonyos körülmények között a hatalom megszerzésének kisebb módszerei logikusan valószínűbbek, mint mások.

Mearsheimer logikája szerint a kétpólusúságban a két nagyhatalom egyike sem képes globális hegemoniát kialakítani, mivel a világhatalom nagyjából egyenlően oszlik meg. A kétpólusúságban hegemon háborút vívni irracionális, mivel a másik nagyhatalom rendelkezik a szükséges eszközökkel ahhoz, hogy megvédje magát és megghiúsítsa a másik hegemon törekvéseit. Hasonlóképpen a zsarolás is hatástalannak tűnik, mivel a fő ellenfél képes és valószínűleg támogatni is fogja a célállapot, megghiúsítva ezzel a zsarolót. Ezért a két főszereplő valószínűleg inkább közvetett módon, vérontás és csalogató stratégiák alkalmazásával - például költséges fegyverkezési versenyen keresztül, vagy egymást kisebb hatalmakkal folytatott elhúzódo harcokba csalogatva - igyekszik gyengíteni egymást. Kiegyensúlyozott multipolaritás esetén szélesebb a mozgástér, mivel több interakcióban lévő szereplő van jelen, különböző sajátos érdekekkel. Ez lehetővé teszi a kisebb hatalmak vagy egy-egy nagyhatalom elleni "korlátozott" háború stratégiáját. Továbbá egy nagyhatalom könnyebben elszigetelheti és zsarolhatja a kisebb államokat, miközben a kétpólusúsághoz képest megnő a sikeres vérontás és a csalogató módszerek lehetősége is. Végső soron azonban Mearsheimer ebben a kérdésben meglehetősen homályos. Ezzel szemben Copeland dinamikusabb neorealista érvelése a nagy háborúkról (2000) közvetlenül megkérdőjelezi Mearsheimer érvelését, mivel sokkal világosabban meghatározza, hogy egy nagyhatalom mikor választja valószínűleg a keményvonalas politikát - vagyis mikor szembesül mély és elkerülhetetlen hanyatlással, nem pedig relatív hatalmának növekedésével (Copeland 2000: 37-42).

A hatalom eloszlása azt is meghatározza, hogy az államok mikor döntenek az agresszió ellenőrzése mellett. A hatalom megszerzésének módszereivel szemben Mearsheimer gondosan rámutat arra, hogy a hatalmak mikor választják az egyensúlyozást vagy a bakiparadét.

A kétpólusúságban a bak-passing kizárt, mert nincs harmadik erő, amely elkaphatná a bakot. Az egyensúlyozás tehát az egyetlen módja a törekvések ellenőrzésének.

a másik nagyhatalom. Kiegyensúlyozott multipolaritásban viszont valószínűbb a bakiparádé, mert minden nagyhatalom bízhat abban, hogy az agressziót egy másik nagyhatalom megfékezheti. Az, hogy egy adott állam a passzolást vagy az egyensúlyozást választja-e, az elmélet második magyarázó változójától, azaz a földrajzi elhelyezkedésétől függ. Minél közelebb van egy nagyhatalom a riválisához, annál valószínűbb, hogy egyensúlyozni fog, mivel ő lenne az első a sorban, ha a másik a támadás mellett döntene. Ezzel szemben a természetes akadályok vagy pufferállamok, amelyek egy adott nagyhatalmat elválasztanak riválisaitól, valószínűbbé teszik az egyensúlyozást. Mearsheimer szerint ez különösen igaz a tengeri nagyhatalmakra, mivel logisztikai problémákat okoz a nagy víztömegeken keresztül elegendő katonai erő kivetítése. Kiegyensúlyozatlan multipolaritás esetén azonban az erőviszonyok olyan aszimmetrikusan oszlanak meg az egyik nagyhatalom javára, hogy annak jó esélye van arra, hogy regionális hegemónná váljon. Ha ez a helyzet bekövetkezik, az egyensúlyozás az egyetlen racionális válasz a többi nagyhatalom részéről, feltéve, hogy meg akarják őrizni autonómiájukat (Mearsheimer 1998, 2001c: 8. fejezet).

Mearsheimer és a realista hagyomány

Mearsheimer a nemzetközi politika szerkezetének és az ebből eredő biztonsági dilemmának, mint kulcsfontosságú magyarázó tényezőnek a hangsúlyozása Kenneth Waltz korszakalkotó neorealista elméletét (1979) követi, és Mearsheimert szilárdan a realista hagyomány "tragédia" iskolájába helyezi (vö. Spirtas 1996). Következtetéseinek komor jellege és a nemzetközi rendszer könyörtelen hatalmi versengés színtereként való ábrázolása azonban egyértelműen megkülönbözteti megközelítését Waltz jóindulatúbb változatától. Mearsheimer pesszimista elemzésének jellege inkább olyan személyiségek "gonosz iskola" (vö. Spirtas 1996) írásaihoz hasonlít, mint Reinholdt Niebuhr (1932/2001), E.H. Carr (1946/ 1974), George Kennan (1946), Hans Morgenthau (1948/1985) és Henry Kissinger (1964).

Mearsheimer egy másik ~~font~~ tekintetben is eltér a Waltz-féle neorealizmustól, amikor az offenzív realizmus elméletébe egy egységszintű közvetítő változót, azaz az állam helyét is beépíti. Ezzel egyértelműen szakít Waltz tisztán strukturális elméletével, amelyben a hatalmi képességek nemzetek közötti eloszlása az egyetlen fontos változó (1979).⁶ A geopolitika bevonása azonban korántsem idegen a tágabb realista hagyománytól. Valójában a geopolitika évszázadok óta jelen van a realista gondolkodásban (Haslam 2002: 4. fejezet), és a földrajz a legújabb, úgynevezett posztklasszikus realista hozzájárulásokban is kiemelkedő szerepet játszik, amelyek a nemzetközi hatalmi struktúra mellett a nem strukturális rendszerváltozók hatásait is figyelembe veszik (Brooks 1997; Taliaferro 2001).⁷

Azzal, hogy Mearsheimer a hatalom elosztása mellett az államok elhelyezkedését is figyelembe veszi, szembemegy Waltz különös analitikus elhatárolásával a nemzetközi politika elméletei és a külpolitika elméletei között (Schmidt 2004: 429-430). Mearsheimer elmélete kifejezetten elmond valamit az összesített nemzetközi eredményekről - például a háborúk gyakoriságáról és a szövetségkötési mintákról -, ugyanakkor az egyes államok viselkedésére is magyarázatot ad. Ezzel szemben áll Waltz rendkívül szkeptikus álláspontja a külpolitikáról szóló elméletalkotás lehetőségét illetően az egységszintű változók összetettsége miatt, és határozottan elutasítja, hogy saját strukturális elméletének egyáltalán sok mondanivalója lenne a külpolitikáról (Waltz 1979: 70-71, 73-74, 1996).⁸ Azzal, hogy Mearsheimer offenzív realizmusa kifejezetten a strukturális realizmust viszi be a külpolitika területére, tehát eltávolodik az egyébként Waltz-féle kiindulóponttól, és a külpolitika újabb realista elméleteinek - az úgynevezett neoklasszikus realizmusnak (Rose 1998; Schweller 2003) - egy csoportja felé mozdul el.

Mearsheimers elméleti univerzumában azonban lényegében a struktúra magyarázza a legtöbbet, és elmélete szilárdan a strukturális realizmus formáján belül marad. Míg például a "gonosz iskola" realistái a nemzetközi hatalmi harcok okait az ember korrupt természetében vagy a "rossz" államok természetében azonosították, Mearsheimer Waltzhoz hasonlóan ragaszkodik ahhoz, hogy a világpolitika megértésének elsődleges kulcsa a strukturális, nem pedig az egységszintű okok. Sőt, bár Mearsheimer gondolkodásában a helyszín fontos szerepet játszik, ez a változó teljes mértékben alárendelődik a strukturális erőegyensúly változójának, mivel a különböző hatalmi konstellációk határozzák meg a helyszínek az államok viselkedésére gyakorolt hatását. Mearsheimer elméletében például a földrajz megmondja, hogy mikor és mely államok valószínűsíthetően egyensúlyoznak, illetve melyikek hajlandók az egyensúlyozásra. Ez azonban nem befolyásolja a relatív hatalom maximalizálásának alapvető strukturális ösztönzőit. Ez határozott különbséget jelent Mearsheimer gondolkodása és a neoklasszikus és posztklasszikus realisták legújabb írásai között, akik hajlamosak a független hatásokat a nem strukturális változókhoz rendelni.⁹

Így, bár Mearsheimer a tágabb realista hagyományon belül különböző irányzatokból származó felismeréseket is felhasznál, végül elsődleges fontosságot tulajdonít a nemzetközi struktúra hatásainak.

Párbajozó strukturális realizmusok

Ez visszavezet minket Mearsheimer elméleti álláspontjának legkövetkezetesebb jellemzőjéhez. Waltz (Snyder 2002) a Mearsheimerrel lényegében azonos alapfeltevésekből kiindulva arra a következtetésre jutott, hogy a világpolitika anarchikus szerkezete arra készíti az államokat, hogy ne a világhatalomból való részesedésüket maximalizálják, hanem elsősorban a relatív veszteségek megelőzésével foglalkozzanak - Joseph Grieco (1993) szavaival élve, az államok védekező pozicionistaként viselkednek.

Mearsheimer azonban az ellenkező következtetésre jut, azt állítva, hogy az anarchia arra készíti az államokat, hogy maximalizálják a relatív hatalmat. Ezt a nézeteltérést nevezik lényegében az offenzív és a defenzív realisták közötti vitának - az utóbbi Waltz, az előbbi Mearsheimer verziójához tartozik -, és átível a realizmuson belüli többi kortárs állásponton (Labs 1997; Zakaria 1998; Jervis 1999; Donnelly 2000; Wivel 2000; Taliaferro 2001).¹⁰

Egyes tudósok szerint a nézeteltérés abban gyökerezik, hogy a két strukturális realizmus eltérő feltételezéseket tesz az állami motivációról. A defenzív realizmus állítólag azt feltételezi, hogy az államok csak a biztonságuk maximalizálásában érdekeltek, míg az offenzív realisták szerint az államok inkább a relatív hatalmuk maximalizálására hajlanak (Donnelly 2000: 63-64; Taliaferro 2001; Schmidt 2004: 434). Ez az érvelés azonban helytelen, mivel a strukturális realizmus mindkét változata ugyanabból az alapfeltevésből indul ki: nevezetesen, hogy az államokat a formális túlélés vágya motiválja.

Vitatható, hogy a strukturális offenzív és a defenzív realizmus közötti vita nem a motiváló feltételezésekről szól, hanem arról, hogy az anarchia állapotában élő államok hogyan tudják a legjobban biztosítani a túlélésüket. Waltz úgy véli, hogy az államok jóindulatúbb módon viselkednek, mint Mearsheimer, mivel ő erőteljesen hangsúlyozza az államok azon hajlamát, hogy erőteljesen egyensúlyozzanak azzal az állammal szemben, amelyik a nemzetközi anarchikus rendszerben a legerősebbé válik. Az egyensúlyozó dinamika viszont hiábavalóvá teszi a hatalommaximalizálást, mivel az ilyen magatartás azzal a kockázattal jár, hogy egy olyan ellensúlyozó koalíciót vált ki, amely végső soron a maximalizáló állam túlélését is veszélyeztetheti. Waltz-cal ellentétben Mearsheimer (2001c: 34-35) sokkal kisebb súlyt tulajdonít az egyensúlyozás hatékonyságának, Waltz-cal szemben azzal vádolva, hogy az államok nem tudhatják, mikor van elég hatalmuk ahhoz, hogy biztonságban legyenek. Ezért az anarchiában való életből fakadó bizonytalanságok arra készítetik az államokat, hogy minden lehetőséget megragadjanak hatalmuk maximalizálására - bár ésszerű áron, hiszen az államok nem "esztelen agresszorok" (2001c: 37). Így alapvetően nem számíthatunk nagy különbségekre Waltz defenzív pozicionista államainak és Mearsheimer hatalommaximalizáló államainak viselkedése között, és Mearsheimer (2001c: 37) készségesen elismeri, hogy még a hatalommaximalizáló államoknak is szükségük van az agresszorok ellenőrzésére. Mindazonáltal Mearsheimer, ami fontos, rámutat arra a tényre, hogy a költségérzékeny államok nem szívesen viselik a kiegyensúlyozás költségeit, és erősen hajlanak a bak-passzolásra, amit Waltz látszólag figyelmen kívül hagy.¹¹ Mearsheimer és Waltz közötti nézeteltérés tehát lényegében az egyensúlyozási dinamika hatékonyságáról szól. Ha az egyensúlyozás gyakran kudarcot vall, akkor az államok vitathatóan jobban járnak, ha maximalizálják a hatalmukat, mintha kizárólag az egyensúlyozásra támaszkodnának, és Mearsheimer talán jobb megoldást kínál Waltznál arra a régi realista skizmára, hogy az államok revizionisták vagy a *status quo* orientáltak-e, anélkül, hogy exogén preferencia-struktúrákra kellene támaszkodniuk, mint a régi "gonosz iskola" realistáinak. A következő részben azt vizsgálom meg, hogy Mearsheimer érvelése logikailag megalapozott és empirikusan megalapozott-e.

Mearsheimer hozzájárulásának ereje

Miután fentebb megvitattuk Mearsheimer elméleti gondolkodásának fő alapelveit, e szakasz célja, hogy értékeljük elemzéseiről irányát. Ennek érdekében két kérdést teszek fel: (1) Logikailag meggyőző-e Mearsheimer elméleti gondolkodása? és (2) A nemzetközi politika története mennyiben magyarázható elméletével?

A logika

Annak kiderítése, hogy Mearsheimer elméleti gondolkodásának logikája meggyőző-e, azért fontos, mert egy logikailag hibás elmélet hibás magyarázó hipotéziseket is generál (Walt 1999: 12-13). Első pillantásra úgy tűnik, hogy Mearsheimer elméletének nincsenek nyilvánvaló logikai hibái. Az érvelés, miszerint az államok maximalizálják hatalmukat, hogy biztosítsák túlélésüket egy anarchikus és veszélyes világban, meggyőzően és logikusan körvonalazódik. Ráadásul Mearsheimer világos és könnyen érthető stílusban kommunikál, ami tovább erősíti a szilárd logika benyomását. Közelebbről megvizsgálva azonban négy logikai problémát fedezhetünk fel.

Az első probléma arra vonatkozik, hogy az elméletből levezetett hipotézisek logikusan következnek-e a feltételezésekből. Őt alapfeltevéséből Mearsheimer arra következtet, hogy az államok magas kockázatú környezetben élnek, amelyben arra vannak ösztönözve, hogy maximalizálják relatív hatalmukat, mert ez a legjobb módja a túlélésük biztosításának. A defenzív strukturális realisták azonban ugyanebből a feltételezőkészletből kiindulva, ahogyan azt fentebb tárgyaltuk, az ellenkező következtetésre jutnak: nevezetesen, hogy az államok megelégszenek egy olyan nemzetközi pozícióval, amely messze elmarad a hegemoniától. Mi magyarázza ezt az ellentmondást? Mint fentebb említettük, a probléma fontos része, hogy Waltz és Mearsheimer azért jutnak eltérő következtetésekre, mert eltérő súlyt tulajdonítanak az államok egyensúlyra való hajlamának. Az a tény azonban, hogy mindkét nézet az államok motivációjára vonatkozó azonos feltevésekből indul ki, azt mutatja, hogy tisztán strukturális kiindulópontból csak rendkívül általánosan lehet megjósolni az államok viselkedését (vö. Brooks 1997). Úgy tűnik, Waltz is tisztában van ezzel, amikor homályos kifejezésekkel azt állítja, hogy az államok a hatalomra törekszenek, hogy a minimumtól a világuralomig fennmaradjanak (Waltz 1979: 118). Azonban azt állítani, hogy az államok mindig a maximális hatalomra törekszenek, nehezen egyeztethető össze Mearsheimer szűkszavú feltételezéseivel. Még ha az egyensúlyozás néha meg is bukik, csak arra lehet következtetni, hogy az államok a relatív hatalom megfelelő szintjének megszerzésére törekszenek - nem pedig arra, hogy mindig többre törekedjenek. Ahhoz tehát, hogy következtetései teljes mértékben összhangban legyenek feltevéseivel, Mearsheimernek vagy azonosítania kell azokat a feltételeket, amelyek az államokat a relatív hatalom maximalizálására ösztönzik, vagy pedig ki nem mondott feltételezéseket kell tennie az államok szélsőséges félelem vagy kapzsiság motivációjáról. Ez a probléma azonban nem csak Mearsheimeré. Amint azt különböző

kritikusok, a strukturális realistáknak általában nehéz megmagyarázni, hogy az államoknak miért kell mindig erősen diszkontálniuk a jövőt az anarchiában anélkül, hogy rejtett motivációs feltételezésekkel a szélsőséges félelemre hivatkoznának, mivel a túlélési nyomás nem feltétlenül mindig egyformán nagy (Brooks 1997; Donnelly 2000: 2. fejezet).

Másodszor, és a fentiekhez szorosan kapcsolódva, Mearsheimer gondolkodása a racionalitás feltételezésének szerepével kapcsolatos problémától szenved. Amint azt a defenzív realisták állítják (és Mearsheimer is elismeri), az anarchiában a túlélésre törekvő államok az expanziósokkal szembeni egyensúlyozásra kényszerülnek, mivel az egyre erősebb államok fenyegetést jelentenek az autonómiájukra nézve. Az egyensúlyozási tétel azonban közvetlenül ütközik Mearsheimer hatalommaximalizálási hipotézisével, mert a hatalommaximalizálásnak kevés értelme van, ha valószínűleg ellensúlyozó egyensúlyozó koalíciókkal találkozunk. Így az egyensúlyozó dinamika merev értelmezése azt jelenti, hogy a hatalommaximalizálás irracionális (Wivel 2000: 3. fejezet), és Mearsheimer lényegében kénytelen megsérteni a racionalitási feltevést. Mearsheimer kétféleképpen ellenkezik ezzel az állítással. Először is azzal érvel, hogy az államok csak akkor törekszenek hegemoniára, ha az előnyök meghaladják a költségeket, vagyis ha a hatalmi egyensúly olyan erősen elferdült egy állam javára, hogy az potenciális hegemónná válik (Mearsheimer 2001c: 37). Ez természetesen nagyban módosítja az offenzív állami magatartást, mivel az agressziót kevésbé teszi uralkodóvá, mint ahogyan azt várnánk. Másrészt ez a minősítés ellentmondásosnak tűnik. Ha a gyengék valószínűleg egyensúlyba kerülnek az erősekkel szemben, akkor a potenciális hegemonok ebből eredő költség-haszon elemzésének ritkán kellene a terjeszkedést előnyben részesítő eredményre vezetnie.

Másodszor, ahogy fentebb érveltünk, Mearsheimer arra is rámutat, hogy a kiegyensúlyozás nem az az automatikus "vastörvény", amit Waltz talál. Mearsheimer inkább azt állítja, hogy a kiegyenlítő egyensúlyok gyakran azért nem alakulnak ki, mert a költségekre érzékeny, racionális államok erősen hajlamosak a passzolásra, abban a reményben, hogy valaki más viseli a harc súlyát, és csak akkor hajlanak az egyensúlyozásra, amikor a frontvonalban találják magukat. Ezt a történelmi adatokra való hivatkozással támasztja alá, azt állítva, hogy az agresszió az esetek 50-60 százalékában sikeresnek tűnik (Mearsheimer 2001c: 39-40).¹² Ez egy fontos pont, amelyet más realista megállapítások is alátámasztanak, de Waltz nagyrészt figyelmen kívül hagyja (Christensen és Snyder 1990). Ha tehát a szövetségesekre való támaszkodás nem vasbiztos életbiztosítás, akkor a saját magunk számára a nagyobb relatív hatalomra való támaszkodás lehet végül a legracionálisabb válasz az anarchiában való életre.

Amikor azonban a modern kor legjelentősebb háborúiról van szó, hegemon háború soha nem volt sikeres (Kennedy 1988). Így a bakiparádéra való hajlam hangsúlyozása csak részben oldja meg a racionalitás problémáját, hiszen a potenciális hegemonok színre lépésekor a kiegyensúlyozás az összes többi hatalom részéről a racionálisabb választás, ami a hegemoniára való törekvést hiábavalóvá teszi.

Harmadszor, Mearsheimer gondolkodásában van egy kétértelműség az elemzés szintjét illetően. Bár nyilvánvaló, hogy Mearsheimer általános elméletet kíván alkotni a rendszer egészére vonatkozó strukturális tulajdonságok alapján, a földrajzi elhelyezkedés mint beavatkozó változó bevonása azt jelenti, hogy a regionális dinamika, nem pedig a rendszer egészére vonatkozó dinamika kerül elemzésének középpontjába. Ez felveti a kérdést, hogy a régiók független rendszerek-e, amelyeknek saját strukturális dinamikájuk van. Úgy tűnik, hogy ez a helyzet. Például a *Vissza a jövőbe* című cikkében Mearsheimer (1995a: 80, 4. lábjegyzet) azt állítja, hogy "a polaritás érvei felhasználhatók egy adott régió stabilitási kilátásainak értékelésére, feltéve, hogy a globális és a regionális egyensúlyt megkülönböztetik egymástól, és az elemzés az adott régió hatalmi struktúrájára összpontosít. ¹³ Ugyanakkor azonban egyértelmű, hogy a különböző régiókban lévő nagyhatalmak a globális hatalmi egyensúlyban a régiókon átnyúló kölcsönhatásban is vannak. Mearsheimer elméletének fenntartása például éppen az, hogy a nagyhatalmak - elsősorban a saját szomszédságukban, de más régiókban is - szorosán figyelemmel kísérik az erőegyensúlyt. Ez különösen igaz azokra a regionális hegemónokra, amelyek célja, hogy megakadályozzák a más régiókban lévő egyenrangú felek megjelenését. Mearsheimer például 1998-as, *The Future of America's Continental Commitment (Amerika kontinentális elkötelezettségének jövője)* című cikkében úgy találja, hogy az ellenhegemonia nagy stratégiája ¹³ írja le le jobban az USA Európával és Északkelet-Ázsiával kapcsolatos stratégiáját. Mearsheimer tehát összemossa a regionális és a rendszerszintű elemzés szintjét.¹⁴ Ez azért problematikus, mert nem tudjuk, hogy mikor a regionális szint vagy a rendszerszint a fő magyarázó tényező. Ez megnehezíti, sőt talán lehetetlenné is teszi az elmélet megkérdőjelezését Mearsheimer saját feltételei szerint. Ha a regionális egyensúly fejleményei nem magyaráznak meg egy empirikus eseményt, akkor van egy második esélyünk az elmélet ellenőrzésére, ha a rendszerszintű fejleményeket keressük, és *fordítva*. Csak akkor van komoly bajban az elmélet, ha az elmélet mind regionális, mind rendszerszintű szinten kudarcot vall.

A Mearsheimer regionális elemzéseivel kapcsolatos másik probléma a regionális határok meghatározásának módja. Ez azért fontos, mert a regionális biztonsági elemzések lényege éppen az, hogy egyes államokat bevonunk, míg másokat kizárunk. A régiók meghatározásának azonban nincs általánosan elfogadott módja, bár néhány kísérletet tett például Buzan (1991), Charles Tilly (1992: 6. fejezet) és Buzan és Wæver (2003). Mearsheimer sajnos nem foglalkozik a problémával, és nem is próbálja megoldani azt, hanem egyszerűen olyan entitásokat vesz magától értetődőnek, mint Európa vagy Északkelet-Ázsia. Ez megint csak súlyosbítja az ellenérvekkel szembeni immunizálás problémáját, hiszen maguk a régiók elvileg *ad hoc* módon definiálhatók.

Negyedszer, probléma van a Mearsheimer elméletében szereplő két kulcsváltozó - a hatalom nemzetközi eloszlása és az elhelyezkedés - közötti hierarchiával. Mearsheimer nem mondja ki egyértelműen, hogy e változók közül melyik a fontosabb. Ezért mindkét változó külön-külön is magyarázatot adhat az empirikus eredményekre. Ez azért problematikus, mert túlságosan is megkönnyítheti a

az elméletet alátámasztó bizonyítékokat. Úgy tűnik, hogy Mearsheimer empirikus elemzése pontosan ettől a gyengeségtől szenvednek. Például azt állítja, hogy a Szovjetunió, általános várakozásával ellentétben, 1939-ben nem egyensúlyozott a náci Németországgal szemben, hanem átbukott, mert a két országot egy gyenge közép-európai államokból álló öv választotta el egymástól - annak ellenére, hogy Németország az 1930-as évek végén potenciális hegemonná vált. Ha azonban a szovjetek ehelyett az egyensúlyozás mellett döntöttek volna, az elmélet még mindig helytálló lett volna, mert Németország potenciális hegemonként Európa uralmával fenyegetett. A földrajzi elhelyezkedés szerepe - egy nem strukturális változó Mearsheimer egyébként szuperstrukturális elméletében.

- így visszatérünk a fent tárgyalt problémához, az elemzési szintek közötti kapcsolatra vonatkozóan. A helyszín kétértelmű szerepe elkerülhetetlenül elgondolkodtat, hogy a földrajzi elhelyezkedés bevonása nem egy maradék magyarázatként szolgál-e az elmélet nyilvánvaló anomáliáinak magyarázatára, például arra, hogy az USA és az Egyesült Királyság miért követett többnyire védekező stratégiát, és miért nem viselkedett agresszív hatalommaximalizáló módon. Azzal tehát, hogy Mearsheimer nem helyezi egyértelműen a földrajzi változót a második helyre, *utólag* szinte mindent megmagyarázhat, kockáztatva ezzel egy markolós érvelést. Meg kell azonban jegyezni, hogy Mearsheimer érvelése gyakorlatilag az összes többi politikatudományi elmülethez képest meglehetősen szűkszavú a változók számát tekintve. Így a nemzetközi politika számos tanulmányozójának - realistáknak és nem-realistáknak egyaránt - nem okoz gondot, hogy számos változót vegyítsenek össze ugyanazokban az elméletekben, ezzel növelve az esélyét annak, hogy valamit eltaláljanak.

Az empirikus adatok

Miután a belső logikával foglalkoztunk, a következő kérdés az, hogy a nemzetközi politika története mennyiben magyarázható az offenzív realizmussal? Ez azért fontos, mert egy elmélet empirikus érvényessége határozza meg, hogy az elmélet végső soron meggyőző-e (vö. Walt 1999: 11-13).

Mearsheimer legkiterjedtebb empirikus elemzése *A nagyhatalmi politika tragédiája* című könyvében található. Ebben a tanulmányban az offenzív realizmust az 1860 és 1991 közötti nagyhatalmi magatartás hat esetével teszteli (Mearsheimer 2001c: 6. fejezet). Első pillantásra ezek az esetek súlyosbítják az offenzív realizmus előrejelzéseit. Japán (1868-1945), Németország (1862-1945), a Szovjetunió (1917-1990) és Olaszország (1861-1943) viselkedését elemezve Mearsheimer megállapítja, hogy mindannyian az elmélet előrejelzéseinek megfelelően igyekeztek maximalizálni relatív hatalmukat. Japán a Meidzsi-restauráció után növekvő hatalmával párhuzamosan Északkelet-Ázsiában is hegemoniára törekedett. Miután az 1860-as években Poroszország alatt egyesült, Németország is hamarosan hegemon keresztes hadjáratba kezdett, és ezzel két világháborút váltott ki, míg nem 1945-ben határozottan megghiúsultak a törekvései. Hasonlóképpen, a második világháború pusztításából győztesen kikerülő Szovjet-Oroszország is potenciális hegemonná vált, és megpróbálta uralni a világot.

Európai kontinens. Végül Olaszország 1861-es megalakulását követően az ország nagyhatalommá vált, és gyorsan igyekezett terjeszkedni a Balkánon és Afrikában. Az biztos, hogy ez egy lenyűgöző felsorolás, hiszen ezek az államok tették ki a nagyhatalmak felét 1861 és 1991 között. Mint ilyen, az elmélet a lehetséges esetek legalább 50 százalékát megmagyarázza. Azonban miért nem hatalommaximalizálóan cselekedett a másik négy nagyhatalom? Mearsheimer azt állítja, hogy valójában igen - legalábbis ami az Egyesült Államokat és az Egyesült Királyságot illeti, míg Franciaország és Kína kimaradt az elemzésből. A 19. században az USA terjeszkedett Észak-Amerikában, és 1900-ra regionális hegemónná vált. Bár Mearsheimer furcsa módon maga nem mutat rá erre a tényre, az Egyesült Királyság is expanziós volt - évszázadokon át építette a világ valaha látott legnagyobb birodalmát. Miért nem próbált azonban ez a két állam uralkodni a többi nagyhatalom felett, ahogyan azt az offenzív realizmus alapján elvárnánk? Mearsheimer azt válaszolja, hogy mivel mind az Egyesült Királyságot, mind az Egyesült Államokat víztömegek választották el Európától és Ázsiától, nem tudtak elegendő szárazföldi erőt kivetíteni ahhoz, hogy kiszorítsák kontinentális riválisaikat. Az offenzív realizmussal összhangban főként offshore egyensúlyozó stratégiát követtek, a kontinentális Európa és Ázsia felé való elpasszolással - csak akkor küldtek csapatokat, amikor egy potenciális hegemón felbukkant (2001c: 6. és 7. fejezet).

Közelebbről megvizsgálva azonban néhány problémás ellentmondást fedezhetünk fel. A legfontosabb, hogy Japán agresszív viselkedése ellentmondani látszik az elméletnek (Snyder 2002). Offshore állam lévén Japán el volt szigetelve a szárazföldi Ázsiától. Mearsheimer elhelyezkedésre vonatkozó felvetései szerint Japánnak offshore egyensúlyozó stratégiát kellett volna követnie. Japán azonban kontinentális típusú aggrandizációs stratégiát követett - területeket foglalt el Koreában, Kínában és Délkelet-Ázsiában. Így Japán magatartása sérti az offenzív realizmus alapvető előrejelzéseit. Ezt felismerve Mearsheimer azt állítja, hogy Japán azért tudott terjeszkedni a szűk Japán-tengeren, és azért viselkedett szárazföldi hatalomként, mert gyenge ellenfelekkel állt szemben. Az USA és az Egyesült Királyság ezzel szemben egy erős nagyhatalmak által megszállt, megerősített európai kontinenssel állt szemben, ami lehetetlenné tette a hódítást a kontinentális Európában (Mearsheimer 2001c: 264-265). Ez a segédmagyarázat azonban tükrözi a fentebb tárgyalt feszültséget, amely az elmélet változói közötti alul-specifikált kapcsolatra vonatkozik: Mikor magyarázza a földrajz és mikor az erőegyensúly az eredményeket?

Két további probléma merül fel az empirikus adatokkal kapcsolatban. Először is, Japán, Németország, Olaszország és a Szovjetunió a 19. század végén és a 20. században a nagyhatalmak olyan agresszív csoportját képviseli, amelyet csak el lehet képzelni (Snyder 2002: 161). Ez a kérdés kétségeket ébreszt azzal kapcsolatban, hogy Mearsheimer esetválasztása a függő változó alapján történhetett - ez az esetválasztás leggyengébb kritériuma, mivel az ember azt kockáztatja, hogy előre kizárja a teljes skálát

lehetséges megfigyelések (King *et al.* 1994: 4. fejezet). Ha Mearsheimer 1862 előtt Poroszországot, az első világháború előtt Franciaországot, Ausztria-Magyarországot vagy Oroszországot is bevont volna, talán kevésbé egyértelmű alátámasztást talált volna elméletének. Mearsheimer (2001c: 465, 2. lábjegyzet) azt válaszolja, hogy a hely szűkössége miatt nem elemzett további eseteket, de biztos benne, hogy további esetek is alátámasztanák elméletét - különös állítás, amelyet semmilyen módon nem fejt ki.

Másodszor, Mearsheimer értelmezése nem teljesen meggyőző, mivel a legtöbb hiperagresszív kontinentális nagyhatalom átmenetileg nem volt agresszív. Az 1870-es francia-német háború után Németország egészen a 20. század elejéig kiegyensúlyozó stratégiát folytatott. Mearsheimer (2001c: 181) kifejti, hogy a földrajzilag bezárkózott Németországnak 1903-ig nem volt elég ereje ahhoz, hogy felvegye a harcot a többi nagyhatalommal - ennek ellenére titokban mindvégig agresszív célokat dédelgetett. Bár ebben lehet némi igazság, ez az *ad hoc* magyarázat problematikus, mert nem magyarázza meg, hogy Németország miért várt 1914-ig az I. világháborúval. Továbbá Mearsheimer érvelése, miszerint Németország titokban expanziós célokat dédelgetett, bár nem viselkedett agresszívan, azért is problematikus, mert ha fenntartja, akkor az elméletet nem teszi hamisíthatóvá. Bármely nem agresszív államról elmondható, hogy átmenetileg passzív - a terjeszkedés jobb időpontjára várva (Snyder 2002: 159-160).

A hidegháború után

A hidegháború utáni szakaszra áttérve Mearsheimer (1993, 1995a, 2001c: 10. fejezet) többször is megjósolta, hogy a feszültség és a biztonsági verseny Európában és Északkelet-Ázsiában valószínűleg fokozódni fog. Ezek az előrejelzések a regionális multipolaritás visszatérésének kettős problémájában, valamint Németország és Kína regionális hegemónná válásának lehetőségében gyökereznek.

Vissza a jövőbe című cikkében Mearsheimer (1995a) azt jósolta, hogy a kétpólusú amerikai-szovjet szembenállástól megszabadult Európában ismét heves nagyhatalmi verseny fog kialakulni, amelyet a felemelkedő Németország hatalma és félelme táplál. Mearsheimer (1995a) továbbá úgy véli, hogy Németország - amely nem nukleáris hatalom, és ezért sebezhető a nukleáris fegyverekkel rendelkező Franciaországgal és Nagy-Britanniával szemben - valószínűleg félni fog a bekerítéstől, és a 21. században valószínűleg saját nukleáris kapacitásra törekszik majd, ami még tovább növeli a feszültséget.

Több mint egy évtizeddel a hidegháború vége után ezek a félelmek szerencsére alaptalannak tűnnek. Ez megkérdőjelezi az offenzív realizmus erejét, mint a hidegháború utáni nemzetközi politika megfelelő magyarázatát. Németország növekvő hatalma ellenére a biztonsági verseny nem alakult ki újra, és az újjáéledő Németországról szóló vita elavultnak tűnik. Valójában, Mearsheimer elemzésével ellentétben, inkább az integráció, mint a dezintegráció jellemezte az európai

politika a hidegháború befejezése óta. Németország pedig mindeddig nem tett lépéseket nukleáris elrettentő erő kiépítésére, sőt, úgy döntött, hogy megszünteti polgári nukleáris iparát (Homola 2003). Ráadásul az EU kelet- és közép-európai bővítése az európai államok közötti együttműködés kiemelkedő szintjét jelenti - olyan fejlemények, amelyek nehezen egyeztethetők össze Mearsheimer felvetéseivel. Egyelőre azonban Mearsheimer (2001c: 10. fejezet) továbbra is magabiztos a jóslataiban, azzal érvelve, hogy túl kevés idő telt el ahhoz, hogy hipotéziseit tesztelni lehessen.

Mearsheimer (2001c: 10. fejezet) ugyanebben az értelemben érvelt azzal, hogy az Oroszország, Japán és Kína nagyhatalmakat magában foglaló Északkelet-Ázsiában (az utóbbinak kilátásai vannak arra, hogy Ázsia potenciális regionális hegemónjává és az USA egyenrangú versenytársává váljon) a feszültségek valószínűleg növekedni fognak. Úgy tűnik, hogy ezek az előrejelzések jobban beváltak, mint Európa esetében, mivel Északkelet-Ázsiában valóban intenzívebb a biztonsági verseny. Összességében azonban nehéz felismerni a Mearsheimer által várt konfliktusszintet Ázsiában. Különösen Kína, bár egyre magabiztosabb, meglehetősen visszafogottan és együttműködően viselkedik szomszédaival és az Egyesült Államokkal szemben. A térségben a főbb szereplők között az intézményesített együttműködés is kibővült, például a Kína és Oroszország közötti Sanghaji Társasági Szervezetben. A délkelet-ázsiai kisebb hatalmak pedig fokozták az együttműködést egymás között a Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége (ASEAN) keretében, és kiterjesztették a biztonságról szóló regionális párbeszédet olyan fórumokon, mint az Ázsiai Regionális Fórum. Eddig úgy tűnik, hogy Mearsheimer elemzése a hidegháború utáni nemzetközi politikáról nem találja el a valóságot.

Az USA nagy stratégiája

Mearsheimer szerint a fő tényező, amely eddig megakadályozta a hatalmi verseny gyors újbóli kialakulását Európában és Ázsiában, az USA folyamatos kontinentális elkötelezettsége. Az USA Európában és Ázsiában tartja csapatait, és ez elhalasztotta a fenti forogatókönyvek kibontakozását. Ugyanakkor Mearsheimer nem számít arra, hogy ez tartósan így marad, és azt jósolja, hogy az USA inkább előbb, mint utóbb visszavonul Európából és Északkelet-Ázsiából (Mearsheimer 2001b).

Ez az elvárás azon az állításán alapul, hogy az USA regionális hegemón az amerikai kontinensen. Ezért a víz megállító ereje miatt nem tudja tovább bővíteni pozícióját, ezért ritka *status quo* hatalom (Mearsheimer 2001c: 386-392; Layne 2002). Így az offenzív realizmus diktátumai szerint az USA hamarosan offshore balancer stratégiát fog követni (Mearsheimer 1998, 2001b), és csak akkor kötelezi el magát újra a kontinens mellett, ha potenciális hegemónok jelennek meg. Ez a jóslat azonban ellentétben áll az USA elmúlt 15 évben tanúsított nagystratégiai magatartásának többségével. Az USA távolról sem szüntette meg kontinentális elkötelezettségét, hanem a "kötelezettségvállalás és bővítés" globális politikáját indította el (Hansen

2000b: 5. fejezet), amely magában foglalta az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének (NATO) bővítést, a 2001. szeptember 11-i merényleteket követő globális háborút a terrorizmus ellen (Afganisztán megszállása közben) és Irak meghódítását 2003 tavaszán. Ezenkívül az USA nem elégedett meg azzal, hogy nukleáris második csapásmérő képességére támaszkodik, hanem felgyorsította a rakétavédelmi rendszer kifejlesztésére irányuló erőfeszítéseket. Bár egy működőképes rendszer még évekre van (Stout és Cushman 2004), ez minden bizonnyal az első lépés a világ nukleáris egyensúlyának megváltoztatása felé, ami közelebb viheti az USA-t a nukleáris monopóliumhoz és a *globális* hegemonná váláshoz.

Ezek a fejlemények inkább teljesítménymaximalizálási stratégiára utalnak, mint offshore kiegyenlítésre (Layne 2002). Furcsa módon, bár úgy tűnik, hogy az USA eltökélt relatív hatalmának további növelésében, ez a magatartás nemcsak az offenzív realizmusnak mond ellent, hanem egy furcsa feszültséget is feltár Mearsheimer gondolkodásában, vagyis az amerikai önkorlátozás elvárása, amely tökéletesen összhangban lett volna az ő defenzív realista céljával, és az ő általános hatalommaximalizáló érvelése közötti feszültséget.

Az egyik ok, amiért Mearsheimer az amerikai nagystratégiát illetően tévedni látszik, egyszerűen annak a ténynek tudható be, hogy a strukturális elméletek nem determinisztikusak. Waltz (1979: 76-77) szerint az államférfiak bármit megtehetnek, amit csak akarnak, de ha figyelmen kívül hagyják a strukturális ösztönzőket, akkor végül megbűnhődnek, és "az út szélére kerülnek". Tehát nem feltétlenül Mearsheimer elmélete a rossz, hanem az amerikai politika.

Egy másik, mélyebb ok lehet, hogy Mearsheimer tagadja az egypólusúságot, azaz az egyetlen nagyhatalomra épülő nemzetközi hatalommegosztást (Wohlforth 1999; Hansen 2000b; Layne 2002: 122-125). Vitatható, hogy az egypólusúság, akárcsak a több- és kétpólusúság, a háborúra való hajlam és az összehangolódási lehetőségek tekintetében olyan sajátos dinamikát hordoz magában (pl. Hansen 2000a), amely egyszerűen elkerül Mearsheimer elemzéséből, amely csak a több- és kétpólusú rendszereket veszi figyelembe. Másrészt, amint az az egypólusúságot támogató tudósok között folyó vitából is kitűnik, az USA stratégiájára gyakorolt konkrét egypólusú ösztönzők nem egyértelműek, mivel egy korlátlan hatalomnak széles választási lehetősége van a globális hegemonia agresszív nagystratégiája vagy a túlsúlyra, azaz a relatív előny megtartására irányuló, önmérsékelt stratégia követése között.¹⁵

Egy robusztus offenzív realizmustól bizonyára logikus lenne egy egypólusú, globális hegemoniára törekvő amerikai stratégiát várni (Layne 2002). Mearsheimer azonban azt állítja, hogy a jelenlegi rendszer nem egypólusú¹⁶ (hasonlít ahhoz, amit Mearsheimer globális hegemoniának nevez), és ez az álláspont közvetlenül következik geopolitikai érveléséből (a víz megállító ereje megakadályozza az egypólusúságot).¹⁷ Az USA tehát Mearsheimer sémájában regionális hegemon marad (Layne 2002: 124-125), és emiatt Mearsheimer kénytelen Amerikát parttalan *status quo* hatalomnak bélyegezni. Amerika nagystratégiai magatartását tekintve azonban ez a pozíció fokozatosan tarthatatlannak tűnik, és megkérdőjelezi, hogy

a víz megállító ereje valóban ilyen akadály, hiszen egy nagyhatalom, amely partraszállásokkal rendelkezik egy kontinensen és erős haditengerészettel, hogy támogassa erőit, úgy tűnik, elég könnyen le tudja győzni a víz megállító erejét (Layne 2002). Tehát ismét a földrajzi változó tűnik Mearsheimer elméletének gyenge pontjának. Egyrészt éppen a földrajz bevonása teszi lehetővé számára, hogy megmagyarázza, hogy az USA és az Egyesült Királyság történelmileg miért nem viselkedett hatalommaximalizáló módon. Most mégis úgy tűnik, hogy a víz megállító ereje érv megakadályozza, hogy az offenzív realizmus megragadja a jelenlegi amerikai külpolitikai magatartás lényegét. Mindezek alapján talán még túl korai lenne Mearsheimer hidegháború utáni jóslatai felett függőnyt vonni. A jelenlegi amerikai kormányzat például bejelentette, hogy tervezi európai csapatainak csökkentését és áthelyezését (Saradzhyan 2003; Bumiller és Shanker 2004; Lander 2004), és hasonló lépések vonatkozhatnak az amerikai katonai jelenlétre Koreában (Shanker 2004).

Mearsheimer és az amerikai külpolitika

A tényleges amerikai külpolitika és az offenzív realizmus előrejelzései közötti fenti ellentmondások fényében Mearsheimer nem meglepő módon Amerika hidegháború utáni stratégiájának lelkes kritikusa. Mearsheimer szerint az USA túlélése szempontjából az igazi kihívást Kína jelenti. Annak ellenére, hogy jelenleg katonailag gyenge és gazdaságilag alulmaradt, Kína valószínűleg felemelkedik, és ha ez megtörténik, elkerülhetetlenül arra fog törekedni, hogy kiszorítsa az Egyesült Államokat a hátsó udvarából, és meghatározó nagyhatalommá váljon Ázsiában, megnehezítve ezzel Amerika életét. Ezért ahelyett, hogy időt és pénzt pazarolna a tengerentúli külpolitikai ostobaságokra, az USA-nak Mearsheimer szerint arra kellene koncentrálnia, hogy lelassítsa Kína felemelkedését, ahelyett, hogy az eddigi alkalmazkodó gazdaságpolitikával ösztönözze azt (Mearsheimer 2001c: 10. fejezet; Brzezinski és Mearsheimer 2005).

Ezzel összhangban Mearsheimer volt az egyik legerősebb kritikusa a az USA 2002/03-as Irak elleni hadjáratát, azzal érvelve, hogy az állítólagos iraki tömegpusztító fegyverek nem jelentenek fenyegetést Amerika elsöprő elrettentő ereje miatt (Mearsheimer és Walt 2003a, b). Ha Szaddám Huszein valóban rendelkezett tömegpusztító fegyverekkel, akkor könnyen elrettenthető volt, és egy Iránra támaszkodó offshore egyensúlyozó stratégia volt a megfelelő válasz az iraki ambíciók megfékezésére (Mearsheimer 2002).

Mearsheimer éles kritikát fogalmazott meg azzal szemben is, ahogyan Washington a terrorizmus elleni háborút vezeti. Bár az offenzív realizmusnak kevés mondanivalója van a terrorizmus okairól (az államok az egyetlen jelentős szereplők), Mearsheimernek van mondanivalója a megfelelő válaszról. Mearsheimer szerint az USA-nak nem kellene erőforrásokat pazarolnia nagyszabású katonai műveletekre olyan országok ellen, mint például Afganisztán, amelyek kevésbé jelentenek veszélyt a világ számára.

fenyegetés. Ami azonban még érdekesebb, hogy azt is megállapítja, hogy a katonai erő nem valószínű, hogy győzelmet hoz a terrorizmus elleni háborúban. Inkább súlyosbítja a problémát, mivel növeli az ellenségeskedést az iszlám világban - a terrorszervezetek fő táptalaján. Az USA-nak a hírszerzésre és kisebb léptékű katonai műveletekre kell támaszkodnia a terroristák kiszűrése érdekében, és ami fontos, meg kell próbálnia megnyerni az ellenséges népek "szívét és elméjét", hogy csökkentse a terroristák toborzását. Nem meglepő, hogy ezt úgy lehet a legjobban elérni, ha az iszlám világ felé egy offshore kiegyensúlyozó stratégiát követünk - csökkentve Amerika katonai jelenlétét ebben a régióban, ami szintén segítene javítani az ország megítélését a világban (Mearsheimer 2001a, 2002).

Ez utóbbi külpolitikai tanács azonban ismét egy érdekes ellentmondást fed fel Mearsheimer gondolkodásában. Egyfelől amellet érvel, hogy a nagyhatalmak (joggal) arra törekcsenek, hogy kiszorítsák nagyhatalmi riválsaikat anélkül, hogy különösebb figyelmet fordítanának az ellensúlyozó koalíciók kialakítására. Amikor azonban a terrorizmusról van szó, az USA-nak - felismerve, hogy az agresszív stratégia csak fokozottabb ellenségeskedést szül - alkalmazkodóbb megközelítést kellene követnie. Ez felveti a szándék észlelésének szerepét, amivel Mearsheimer egyáltalán nem foglalkozik, de amit más realisták hangsúlyoztak (pl. Walt 1990, 1996). Ha azonban az észlelések szerepet játszanak a kiegyenlítő koalíciók kialakításában, akkor vajon a hatalom maximalizálása vagy a visszafogottság a legjobb út a túléléshez?

Összefoglalva, bár Mearsheimer politikai tanácsai a legtöbb ember véleménye szerint kétségtelenül helyesek voltak, úgy tűnik, hogy az amerikai külpolitika nem felel meg az offenzív realizmus diktátumainak, és a Mearsheimer elméleti konstrukciójában rejlő anomáliák napról napra szaporodnak. Bár Mearsheimer elmélete meglehetősen pontosan leírja az 1991 előtti nagyhatalmi magatartást, a hidegháború utáni nagyhatalmi politikát és az USA nagystratégiáját illetően meglehetősen messze van a valóságtól. Ez azonban nem teljesen érvénytelen, mivel a rendelkezésre álló empirikus adatok csak alig több mint egy évtizedet fednek le - ami a strukturális elmélet szempontjából rövid időszak.

Zsákutcába jutott a támadó realizmus?

Mearsheimer elemzései a hidegháború után empirikus anomáliákkal találkoznak, és nem teljesen hibátlan logikára épülnek. Ez az offenzív realizmus végét jelenti? Szerintem nem. Ahogy King, Keohane és Verba (1994: 101) érvel, "a kérdés kevésbé az, hogy egy elmélet valamilyen általános értelemben hamis-e vagy sem", mivel "gyakorlatilag minden érdekes társadalomtudományi elméletnek van legalább egy megfigyelhető implikációja, amely tévesnek tűnik". A meghatározó kérdés az, hogy "az elmélet a világnak mekkora részét képes megmagyarázni". Továbbá, a legtöbb más IR-elmülethez képest az offenzív realizmus elég jól teljesít. És bár Mearsheimer nem tudta

a hidegháború utáni világpolitika magyarázatára, néhány évtizedet kell várunk, hogy megállapíthassuk, az események megfelelnek-e az elmélet előrejelzéseinek. Addig is, mire használhatjuk Mearsheimer meglátásait?

Először is, az offenzív realizmus felhasználható a strukturális realizmus további finomítására. Mearsheimer megoldja azt az elméleti rejtélyt, amely a strukturális, defenzív realizmust beárnyékolta, vagyis azt, hogy a strukturális szintről hogyan lehet megmagyarázni a modern történelem során a nemzetközi konfliktusok pusztá mennyiségét (vö. Zakaria 1995; Schweller 1996; Labs 1997). Különösen, ahogy Jack Snyder (1991) kérdezte, miért "terjeszkedett túl" számos nagyhatalom, amikor a rendszer arra készíti őket, hogy defenzív pozicionisták legyenek?

Mearsheimer olyan megoldást kínál, amely Snyderrel ellentétben nem a hazai szintre tekint, és a strukturális realizmust visszavezeti a "gonosz iskola" megszűnt redukcionista realizmusához. Mearsheimer nagy újítása inkább az a megállapítása, hogy a Waltz-féle defenzív realisták rosszul értelmezték a struktúra hatását. Vitatható, hogy mivel az egyensúlyozás gyakran kudarcot vall, és ezért nem az a vasbiztosítás, aminek Waltz gondolta, a nemzetközi rendszer struktúrája a hatalom maximalizálására is ösztönözhet. Így "a revizionista állam visszahozásával" Mearsheimer felveszi a harcot Randall Schweller (1996) vádjával, miszerint a strukturális realizmus a *status quo* érvénytelenítő elfogultságában szenved, mivel nem veszi figyelembe a revizionista államok konfliktusteremtő szerepét. Mearsheimer sémájában valójában minden állam revizionista (vö. Snyder 2002; Schmidt 2004).

Ezen túlmenően, bár Mearsheimernek tisztázni kell a hatalom és a földrajz két magyarázó változója közötti hierarchiát, az egységszintű változók, például a földrajzi elhelyezkedés bevonása növeli a strukturális realizmus relevanciáját, mivel fokozza annak képességét, hogy konkrét hipotéziseket állítson fel az államok viselkedéséről. Az offenzív realizmusból hipotéziseket vonhatunk le arra vonatkozóan, hogy mikor valószínűsíthető, hogy bizonyos államok egyensúlyozni, bakot lökni vagy hegemon háborút vívni fognak. Ez jelentős előrelépés Waltz változatához képest, amelyből csak rendkívül általános hipotéziseket tudunk generálni a nemzetközi kimenetelről, amelyeket nehéz, ha nem lehetetlen empirikusan tesztelni (Tellis 1996; Schweller 1998; Wivel 2000).

A legfontosabb azonban, hogy Mearsheimer öntudatos és explicit elméleti felépítése javítja a realista kutatási program lehetőségeit, mert megkönnyíti a hagyományon belüli különböző elméleti pozíciók azonosítását (vö.: Taliaferro 2001). Ez egyrészt megkönnyíti a legkevésbé magyarázó erejű elméletek kiszűrésének feladatát, másrészt rávilágít az offenzív és a defenzív realizmus lehetséges fúziójának lehetőségeire. Azzal, hogy hangsúlyozza, hogy az államok néha védekező pozicionistaként, máskor pedig támadó hatalommaximalizmusként viselkednek, Mearsheimer megnyitja az utat az offenzív és a defenzív realizmus lehetséges összeolvadása előtt. Ezzel a pozitív értékeléssel szemben azonban felhozható az a vád, hogy azáltal, hogy megmutatja, hogy a nemzetközi struktúra egyaránt ösztönzi a defenzív és az agresszív állami magatartást, Mearsheimer

egyáltalán nem nyit a strukturális realista összeolvadás felé, hanem csupán azt bizonyítja, hogy a nemzetközi struktúrának nincsenek konkrét hatásai, és ezzel teljesen érvényteleníti a strukturális realista meglátásokat.¹⁸

Ebben a kritikában van némi igazság. Figyelmen kívül hagyja azonban azt a tényt, hogy a történelmi feljegyzések azt mutatják, hogy az agresszió szintje időben és térben nagymértékben változik, és ahogy Mearsheimer (2001c: 9. fejezet) maga is erőteljesen kimutatja, a kiegyensúlyozatlan multipolaritás időszakai a jelek szerint magas szintű konfliktusokat generálnak, míg a kétpólusú időszakokban a konfliktusok valószínűsége sokkal kisebb. Ez arra a lehetőségre utal, hogy az államok viselkedését nagymértékben befolyásolja a konfliktus valószínűsége (vö. Brooks 1997). Így az offenzív és a defenzív realizmus összehasonlása sikeres lehet a konfliktus valószínűségének közvetítő változóként való bevezetésével, így pontosabb előrejelzéseket lehet tenni arra vonatkozóan, hogy az államok mikor hajlamosak defenzív pozicionista és hatalommaximalizáló magatartást tanúsítani. Az érvelés logikája az, hogy minél nagyobb a konfliktus valószínűsége, annál nagyobb a valószínűsége az agresszív, hatalommaximalizáló állami viselkedésnek, mivel a konfliktus valószínűségének növekedésével nő az a prémium, amelyet az államoknak a túlélésre és a relatív nyereségek elosztására kell fordítaniuk. Másrészt, ha a konfliktus valószínűsége alacsony, az államok megengedhetik maguknak, hogy kevésbé törődjenek a relatív nyereséggel, mivel túlélésük nincs közvetlen veszélyben, és megengedhetik maguknak, hogy megelégedjenek a *status quo*-val (Wivel 2000). A konfliktus valószínűségére ható mérséklő egység szintű változók hatásának vizsgálata az egyik módja a teljesebb realista elmélet elérésének (Brooks 1997; Wivel 2000; Taliaferro 2001). A kortárs realisták azonban gyakran figyelmen kívül hagyják azt a tényt, hogy a strukturális elmélet már eleve a konfliktus különböző valószínűségeit különböző polaritásokban rejti. Vitatható, hogy a többpólusú rendszerekben a konfliktus valószínűsége magas a bizonytalan szövetségek és a diffúz hatalmi viszonyok miatt. És történetileg a többpólusú rendszerekben figyelhető meg a hatalommaximalizáló magatartás legnagyobb gyakorisága. Ezzel szemben a kétpólusú rendszerekben a konfliktusok valószínűsége alacsonyabb, és úgy tűnik, hogy az ilyen rendszerekben inkább az egyensúlyozás, mint a hatalommaximalizálás dominál (Waltz 1964). Így a teljesebb realista elmélet felé tett első lépés az lenne, ha megvizsgálnánk a különböző polaritások hatását a konfliktus valószínűségére és annak az államok viselkedésére gyakorolt hatását.

Végezetül, Mearsheimer meglátásait felhasználhatjuk a nagyhatalmi politika történetének további kutatásához. Bár Mearsheimer a modern történelem nagy darabjait fedi le, elméletét nem tesztelte a modern államrendszer 1648-as megalapításától a napóleoni háborúig tartó korszakon. Hasonlóképpen, az európai koncert 1815-től a krími háborúig tartó időszakát is nagyrészt érintetlenül hagyja. Ráadásul Mearsheimer elemzéseit az elkövetkező években arra kellene használnunk, hogy elméleti tételeit folyamatosan teszteljük a kortárs világpolitikán. Az Egyesült Államok domináns pozíciója miatt a döntéshozók számára rendkívül fontos, hogy Washington végül az offshore egyensúlyozás vagy az elsőbbség stratégiáját választja-e. A döntéshozók számára a következő kérdéseket kell eldönteniük

a világot, és így azt is, hogy az offenzív realizmus megbízható külpolitikai iránymutatást nyújt-e.

Következtetés

Ez a cikk rámutat arra, hogy Mearsheimer munkássága fontos kiegészítője Kenneth Waltz strukturális realizmusának. Azzal érvelve, hogy az anarchia logikája összhangban van az államok expanzív viselkedésével, Mearsheimer offenzív realizmusának központi elmélete megoldja a defenzív strukturális realizmus eddig megoldatlan anomáliáit, például azt, hogy miért törekszik számos nagyhatalom hegemoniára, és miért olyan gyakoriak az államok közötti konfliktusok, amelyeket a defenzív realistáknak nehéz megmagyarázni. Eközben Mearsheimer fontos hozzájárulásokat tesz a szövetségelmélethez és a külpolitika elméletéhez is, és új betekintést nyújt a hatalom és a földrajz világpolitikában betöltött szerepébe. Néhány szépséghiba azonban megmarad. A legfontosabb, hogy az offenzív realizmus belső logikája nem problémamentes, és az elmélet anomáliákba ütközik, amikor szembesül az empirikus adatokkal - különösen a hidegháború utáni szakaszban. Mindezek ellenére aligha kétséges, hogy Mearsheimer hozzájárulása előrelépés a strukturális realizmushoz, és megvilágítja az utat egy teljesebb strukturális realista elmélet felé, amely pontosabban képes mind a defenzív, mind az offenzív állami viselkedést figyelembe venni. Így Mearsheimer munkája valószínűleg a modern realizmus legfontosabb előrelépései közé tartozik.

Megjegyzések

- 1 Szeretnék köszönetet mondani Anders Wivelnek, a Journal of International Relations and Development szerkesztőinek, Stefano Guzzininnek és Milan Brgleznek, valamint három névtelen bírálónak a gondos és hasznos megjegyzéseikért.
- 2 Mearsheimer *Back to the Future* (1995a) és *The False Promise* (1995b) című cikkei komoly vitákat váltottak ki, *The Tragedy of Great Power Politics* (2001c) pedig áttekintő cikkek lavináját generálta - lásd például Layne (2002), Lynn-Jones (2002), Rosecrance (2002), Snyder (2002), Walton (2002), Hendrickson (2003), Hyer (2003), Lee (2003), Schmidt (2004) és Shore (2005). Emellett Mearsheimer kritikája az amerikai terrorrelenes háborúval és a 2003-as Irak elleni háborúval kapcsolatban is vitát váltott ki - lásd Mearsheimer (2001a, 2002), Mearsheimer és Walt (2003a, b), Bastarache (2004) és Bishai (2004).
- 3 Mivel meglehetősen szűken összpontosított Mearsheimer kiegészítőire a Waltz-féle strukturális realizmushoz és ennek az irányzatnak a későbbi fejleményeire, mint például a posztklasszikus realizmus és a neoklasszikus realizmus, a cikk terjedelme meglehetősen korlátozott. Így a cikk nem tud sokat mondani Mearsheimer elméleti gondolkodásának tágabb értelemben vett következményeiről a tágabb realista hagyományhoz képest. Hasznos kiindulópontként szolgálhat azonban egy ilyen szélesebb körű elméleti értékeléshez.
- 4 A realista alapfeltevések rövid tárgyalását lásd például Brown *et al.* (1995), Spirtas (1996), Legro és Moravcsik (1999), McFarlane (1999), Taliaferro (2001) és Schweller (2003: 322-329).
- 5 Mearsheimer polaritás-fogalma nagyjából összhangban van Waltz (1979) érvelésével, miszerint a multipolaritás - a kétnál több nagyhatalmat tartalmazó nemzetközi erőeloszlás -

- háborúra hajlamosabb, mint a kétpólusú - két nagyhatalmat tartalmazó - hatalmi eloszlás. Waltz-cal ellentétben azonban Mearsheimer azt állítja, hogy a többpólusú rendszerek lehetnek kiegyensúlyozottak vagy kiegyensúlyozatlanok. A kiegyensúlyozott multipolaritás a hatalom nagyjából egyenlő eloszlását írja le a nagyhatalmak között. A kiegyensúlyozatlan multipoláris rendszerben az egyensúly erősen aszimmetrikus az egyik nagyhatalom javára. Ez a nagyhatalom képes a regionális dominanciára törekedni, így potenciális hegemónná válik.
- 6 Bár Waltz nem tagadta egyenesen az egység szintű változók fontosságát (Waltz 1979: 40), a korábbi realista gondolkodás redukcionista hibáját a nemzetközi struktúra hatásainak figyelembevételével kívánta orvosolni (Waltz 1979: 2-4. fejezet, 1990). Ennek érdekében Waltz elkülönítette a struktúra hatásait, és más változókat kihagyott. Waltz struktúra-egység megkülönböztetésének alapos tárgyalását lásd Buzan *et al.* (1993: 3. fejezet).
- 7 Lásd például Stephen Walt (1990, 1996) és Wivel (2000).
- 8 Waltz külpolitikai és nemzetközi politika elméletek közötti különbségtételt sok kritika érte. Colin Elman például egy 1996-os cikkében erőteljesen amellett érvelt, hogy semmi sem akadályozza a neorealista külpolitikai elméletek felépítését (1996), mások (pl. Mouritzen 1997) pedig arra mutattak rá, hogy a nemzetközi politika elméletét nem lehet egyértelműen megkülönböztetni a külpolitika elméletétől, mivel annak a külpolitikára is lesznek következményei. Waltz (1996) azonban hevesen védte álláspontját. Lásd még Schweller (2003: 320-322).
- 9 Lásd például Walt (1990, 1996), Rose (1998), Schweller (1998), Zakaria (1998), és Taliaferro (2001).
- 10 Az intra-realista vitáról lásd Brown *et al.* (1995), Spirtas (1996), Brooks (1997), Rose (1998), Jervis (1999), Taliaferro (2001), Walt (2002b) és Wivel (2002).
- 11 Erről lásd még Christensen és Snyder (1990), valamint Snyder (1997).
- 12 Az említett néhány konkrét eset azonban furcsa, mivel csak kisebb agresszióról van szó, amely nem valószínűsíti az erőviszonyok megváltozását, mint például Schleswig-Holstein 1864-es német megszerzése.
- 13 Az ellenhegemonia olyan stratégiaként definiálható, amely azon a meggyőződésen alapul, hogy a fennálló regionális hegemónok elsősorban azon vannak, hogy a világ egyetlen régióját se uralja más nagyhatalom (Mearsheimer 1998).
- 14 A probléma megoldására tett kísérletet lásd Elman (2004).
- 15 Lásd például Waltz (1993, 1995), Brzezinski (1997), Kupchan (1998), Bell (1999), Huntington (1999), Layne (2000), Walt (2002a), Krauthammer (2002), Hansen (2003), és Posen (2003).
- 16 Az biztos, hogy bár az egypólusúság ma már általánosan elfogadottnak tűnik, számos tudós nem támogatja a fogalmat fenntartások nélkül (pl. Huntington 1999; Schweller 1999; Buzan és Wæver 2003: 30-33).
- 17 Mearsheimer elutasítása az egypólusúsággal szemben abból a mélyebb okból is fakadhat, hogy az egypólusú struktúra egy nem kiegyensúlyozott hatalmi rendszer - legalábbis a nagyhatalmak között. Így az egypólusúság elfogadása megkérdőjelezi a strukturális realista elemzés alapvető irányvonalát, amely az anarchiára és a hatalmi egyensúlyra mint a világpolitika mozgatórugójára helyezi a hangsúlyt. Köszönöm egy névtelen bírálónak ezt az észrevételt.
- 18 Köszönöm a Journal of International Relations szerkesztőinek, Stefano Guzzininek és Milan Brgleznek, hogy felhívták a figyelmemet erre a pontra.

Hivatkozások

- Bastarache, Lisa (2004) "American Amnesia Interviews John Mearsheimer", *American Amnesia* (december 22.): elérhető a <http://www.int.amnesia.com/mearsheimer-1.htm> címen (2005. július 15.).
- Bell, Coral (1999): "Az amerikai felemelkedés és a koncert ígérete", *The National Interest*. 57(Ősz): 55-63.

- Bishai, Linda S. (2004) "Liberal Empire", *Journal of International Relations and Development* 7(1): 48-72.
- Brooks, Stephen G. (1997) "Dueling Realisms", *International Organization* 51(3): 445-77.
- Brown, Michael E., Sean M. Lynn-Jones és Steven E. Miller, szerkesztők (1995) *Az anarchia veszélyei: Kortárs realizmus és nemzetközi biztonság*, Cambridge, MA: MIT Press.
- Brzezinski, Zbigniew (1997) *A nagy sakkjábla*: New York: *American Primacy and its Geostrategic Imperatives*: Basic Books.
- Brzezinski, Zbigniew és John J. Mearsheimer (2005) "Clash of the Titans", *Foreign Policy*. 146(január/február): 46-51.
- Bumiller, Elisabeth és Thom Shanker (2004) "Bush Tells Veterans of Plan to Redeploy G.I.'s Worldwide", *The New York Times* (augusztus 17.): A6.
- Buzan, Barry (1991) *People, States, and Fear*, (2. kiadás), New York: Harvester Wheatsheaf.
- Buzan, Barry, Charles Jones és Richard Little (1993) *Az anarchia logikája: Neorealism to Strukturális realizmus*, New York: Columbia University Press.
- Buzan, Barry és Ole Wæver (2003) *Régiók és hatalmak: The Structure of International Security*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Carr, Edward Hallett (1946/1974) *A hűszéves válság, 1919-1939*: London: St. Martin's Press.
- Christensen, Thomas és Jack Snyder (1990) "Chain Gangs and Passed Bucks: *International Organization* 44(2): 137-68.
- Copeland, Dale (2000) *The Origins of Major War*, Ithaca, New York: Cornell University Press.
- Donnelly, Jack (2000) *Realism and International Relations*, Cambridge: *Realism and International Relations*, Cambridge, Cambridge: *Realism and International Relations*: Cambridge University.
- Sajtó.
- Elman, Colin (1996) "Horses for Courses: Miért nem neorealista külpolitikai elméletek? *Security Studies* 6(1): 7-53.
- Elman, Colin (2004) "Az offenzív realizmus kiterjesztése: *American Political Science Review* 98(4): 563-76.
- Grieco, Joseph (1993) *Co-operation among Nations*, Ithaca, New York: Cornell University Press.
- Hansen, Birthe (2000a) "Az egypólusú világrend", in Birthe Hansen és Bertel Heurlin, szerk. *Új világrend*, 112-33, London: Macmillan.
- Hansen, Birthe (2000b) *Unipolarity and the Middle East*, Richmond, VA: Curzon Press.
- Hansen, Birthe (2003) *Overmagt: USA og Europa i det 21. århundrede*, København: Gyldendal.
- Haslam, Jonathan (2002) *No Virtue Like Necessity*: New Haven, CT: Yale University Press.
- Hendrickson, David C. (2003) "The Tragedy of Great Power Politics", *World Policy Journal* 20(1): 93-102.
- Homola, Victor (2003) "Németország: *The New York Times* (november 15.): A5.
- Huntington, Samuel (1999) "The Lonely Superpower", *Foreign Affairs* 78(2): 35-49.
- Hyer, Eric (2003) "A nagyhatalmi politika tragédiája - Mearsheimer neorealista jóslatai: The Haunting Specter of China as a Great Power", *Issues and Studies* 39(2): 225-32.
- Jervis, Robert (1999) "Realizmus, neoliberalizmus és együttműködés: A vita megértése", *Nemzetközi biztonság* 24(1): 42-63.
- Kennan, George (1946) "Kennan hosszú távirata: The Charge in the Soviet Union (Kennan) to the Secretary of State, 861.00/2 - 2246", elérhető a <http://www.gwu.edu/Bnsarchiv/coldwar/documents/episode-1/kennan.htm> oldalon (2005. július 15.).
- Kennedy, Paul (1988) *A nagyhatalmak felemelkedése és bukása: Gazdasági változások és konfliktusok 1500-tól 2000-ig*, London: Fontana Press.
- King, Gary, Robert Keohane és Sydney Verba (1994) *Designing Social Inquiry*: Princeton, NJ: Princeton University Press.

- Kissinger, Henry (1964) *A World Restored*, New York: Grosset and Dunlap.
- Krauthammer, Charles (2002) "The Unipolar Moment Revisited", *The National Interest* 70(Winter): 5-20.
- Kupchan, Charles (1998) "After Pax Americana: Benign Power, Regional Integration, and the Sources of Stable Multipolarity", *International Security* 23(2): 40-79.
- Labs, Eric (1997) "A győzelem után: Biztonsági tanulmányok 6(4): 1-49.
- Lander, Mark (2004) "A tervezett amerikai bázisbezárások borzongást keltenek egy német városban", *The New York Times* (augusztus 22.), 1. rész: 8.
- Layne, Christopher (2000) "From Preponderance to Offshore Balancing", in Michael E. Brown, Owen R. Cote Jr., Sean M. Lynn-Jones és Steven E. Miller, szerkesztők, *America's Strategic Choices*, 99-137, Cambridge, MA: MIT Press.
- Layne, Christopher (2002) "A támadó realizmus plakátja: Amerika mint globális hegemon", *Security Studies* 12(2): 120-63.
- Lee, Gerald Geunwook (2003) "Hosszúnak lenni vagy nem lenni hosszúnak - ez a kérdés: Az időhorizont ellentmondása az offenzív realizmusban", *Security Studies* 12(2): 196-217.
- Legro, Jeffrey W. és Andrew Moravcsik (1999) "Is Anybody Still a Realist?" *International Security (Nemzetközi biztonság)* 24(2): 5-55.
- Lynn-Jones, Sean M. (2002) "The Tragedy of Great Power Politics - Review Essay", *International Affairs* 78(2): 365-6.
- McFarlane, Neil (1999) "Realism and Russian Strategy after the Collapse of the USSR", in Ethan B. Kapstein és Michael Mastanduno, szerkesztők, *Unipoláris politika: Realism and State Strategies after the Cold War*, 218-60, New York: Columbia University Press.
- Mearsheimer, John J. (1983) *Conventional Deterrence*, Ithaca, New York: Cornell University Press.
- Mearsheimer, John J. (1984) "Nuclear Weapons and Deterrence in Europe" (Nukleáris fegyverek és elrettentés Európában), *International Security (Nemzetközi biztonság)* 9(3): 19-46.
- Mearsheimer, John J. (1988) *Lidell Hart and the Weight of History*, London: Brassey's Defense Publishers.
- Mearsheimer, John J. (1989) "A hagyományos egyensúly értékelése: A 3:1 szabály és kritikásai", *Nemzetközi biztonság* 13(4): 54-89.
- Mearsheimer, John J. (1993) "The Case for a Ukrainian Deterrent", *Foreign Affairs* 72(3): 50-66.
- Mearsheimer, John J. (1995a) "Vissza a jövőbe: Instabilitás Európában a hidegháború után", in: Michael E. Brown, Sean M. Lynn-Jones és Steven E. Miller, szerk., 78-129, Cambridge, MA: MIT Press.
- Mearsheimer, John J. (1995b) "The False Promise of Institutional Institutions", in Michael E. Brown, Sean M. Lynn-Jones és Steven E. Miller, szerkesztők, *The Perils of Anarchy*, 332-76, Cambridge, MA: MIT Press.
- Mearsheimer, John J. (1998) "The Future of America's Continental Commitment", in Geir Lundestad, szerk., *No End To Alliance*, 221-42, London: Macmillan.
- Mearsheimer, John J. (2001a) "Guns Won't Win the Afghan War", *The New York Times* (november 4.), 4. szakasz: 13.
- Mearsheimer, John J. (2001b) "The Future of the American Pacifier", *Foreign Affairs* 80(5): 46-61.
- Mearsheimer, John J. (2001c) *The Tragedy of Great Power Politics*, New York: Norton.
- Mearsheimer, John J. (2002) "Hearts and Minds", *The National Interest* 69(Fall): 13-6.
- Mearsheimer, John J. és Stephen Walt (2003a) "Keeping Saddam in his Box", *The New York Times* (február 2.), 4. szakasz: 15.
- Mearsheimer, John J. és Stephen Walt (2003b) "An Unnecessary War", *Foreign Policy*. 134(január/február): 51-9.
- Morgenthau, Hans J. (1948/1985) *Politics Among Nations*, New York: Knopf: Alfred A. Knopf.

- Mouritzen, Hans (1997) "Kenneth Waltz: Neumann, szerkesztésében: A nemzetközi *kapcsolatok jövője: Masters in the Making?*", 66-89, London és New York: Routledge.
- Niebuhr, Reinholdt (1932/2001) *Erkölcös ember és erkölcstelen társadalom*: Louisville, KY: Westminster John Knox Press.
- Posen, Barry (2003) "Command of the Commons", *International Security* 28(1): 5-46.
- Rose, Gideon (1998) "Neoclassical Theories of Foreign Policy", *World Politics* 51(1): 144-73.
- Rosecrance, Richard N (2002) "War and Peace", *World Politics* 55(1): 137-55.
- Saradzhyan, Simon (2003) "Washington Tells Moscow It's Moving East", *The Moscow Times* (december 11.): 1.
- Schmidt, Brian C. (2004) "Realism as Tragedy", *Review of International Studies* 30(3): 427-41.
- Schweller, Randall (1996) "Neorealism's *Status Quo* Bias: What Security Dilemma?" (A neorealizmus *status quo* elfogultsága: milyen biztonsági dilemma? *Security Tanulmányok* 5(3): 90-121.
- Schweller, Randall (1998) *Halálos egyensúlytalanságok*: New York: *Tripolaritás és Hitler világhódító stratégiája*: Columbia University Press.
- Schweller, Randall (1999) "A realizmus és a jelenlegi nagyhatalmi rendszer: Ethan B. Kapstein és Michael Mastanduno, szerkesztésében: *Unipoláris politika: Realism and State Strategies after the Cold War*, 28-57, New York: Columbia University Press.
- Schweller, Randall (2003) "The Progressiveness of Neoclassical Realism", in Colin Elman és Miriam Fendius Elman, szerkesztők, *Progress in International Relations Theory: Appraising the Field*, 311-48, Cambridge, MA: MIT Press.
- Shanker, Thom (2004) "In Agreement with South Korea, US to Move Troops from Seoul", *The New York Times* (július 24.): A4.
- Shore, Zachary (2005) "Three Faces of Realism", *Orbis* 47(2): 349-59.
- Snyder, Glenn (1997) *Alliance Politics*, Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Snyder, Glenn (2002) "Mearsheimer világa: Mearsheimer Mearsheim: Az offenzív realizmus és a biztonságért folytatott küzdelem, *Nemzetközi biztonság* 27(1): 149-73.
- Snyder, Jack (1991) *Myth of Empire: Belpolitika és nemzetközi ambíciók*, Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Spirtas, Michael (1996) "A House Divided: Benjamin Frankel, szerk., *Realism: Restatements and Renewal*, 385-424, London: *Realizmus és megújulás*, 385-424: Frank Cass.
- Stout, David és John H. Cushman Jr. (2004) "Az amerikai rendszer védelmi rakétája nem indult el", *The New York Times* (december 16.): A1.
- Taliaferro, Jeffrey (2001) "Security Seeking under Anarchy: Defensive Realism Revisited", *Nemzetközi biztonság* 25(3): 128-61.
- Tellis, Ashley (1996) "A realizmus rekonstruálása: The Long March to Scientific Theory", in Benjamin Frankel (szerk.), *Roots of Realism*, 3-104, London: Frank Cass.
- Tilly, Charles (1992) *Kényszer, tőke és az európai államrendszer 990-1992*, Malden, MA: Blackwell.
- Van Evera, Stephen (1999) *The Causes of War: Power and the Roots of Conflict*, Ithaca, New York: Cornell University Press.
- Walt, Stephen (1990) *The Origins of Alliances*, Ithaca, New York: Cornell University Press.
- Walt, Stephen (1996) *Revolution and War*, Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Walt, Stephen (1999) "Rigor or Rigor Mortis: *International Security* 23(4): 5-48.
- Walt, Stephen (2002a) "American Primacy", *Naval War College Review* 55(2): 9-28.
- Walt, Stephen (2002b) "The Enduring Relevance of the Realist Tradition", in Ira Katznelson és Helen Milner, szerkesztette: *Political Science: State of the Art of the Discipline*, 197-234, New York: W.W. Norton.

- Walton, Dale C. (2002) "Coping with Anarchy: *Összehasonlító stratégia* 21(5): 417-27.
- Waltz, Kenneth (1964) "The Stability of the Bipolar World", *Daedalus* 93(3): 881-909.
- Waltz, Kenneth (1979) *Theory of International Politics*, New York: *A nemzetközi politika elmélete*: Random House.
- Waltz, Kenneth (1990) "Realista gondolkodás és neorealista elmélet", *Journal of International Affairs* 44(1): 21-37.
- Waltz, Kenneth (1993) "Az új világrend", *Millennium: Journal of International Studies* 22(2): 187-95.
- Waltz, Kenneth (1995) "The Emerging Structure of International Politics", in Sean M. Lynn-Jones, Michael E. Brown és Steven E. Miller (szerk.), *The Perils of Anarchy: Contemporary Realism and International Security*, 42-77, Cambridge, MA: MIT Press.
- Waltz, Kenneth (1996) "A nemzetközi politika nem külpolitika", *Security Studies* 6(1): 54-7. Wivel, Anders (2000) *Az integrációs spirál*, doktori disszertáció, Kopenhága: Egyetem, Kopenhága, Kopenhága.
- Kopenhága, Politikatudományi Tanszék.
- Wivel, Anders (2002) "Realizmus és neorealizmus", in Kerstin Imbusch és Klaus Segbers, szerk., *IR Online - e-Learning for World Politics*, Berlin: Freie Universität Berlin.
- Wohlforth, William C. (1999) "The Stability of a Unipolar World", *International Security* 24(1): 5-41.
- Zakaria, Fareed (1995) "Realism and Domestic Politics", in Michael E. Brown, Sean M. Lynn-Jones és Steven E. Miller (szerk.), *The Perils of Anarchy: Contemporary Realism and International Security*, 462-83, Cambridge, MA: MIT Press.
- Zakaria, Fareed (1998) *From Wealth to Power: The Unusual Origin of America's World Role*, Princeton, NJ: Princeton University Press.

A szerzőről

Peter Toft a Kopenhágai Egyetem doktori ösztöndíjasa, és a Columbia Egyetem Fulbright- és Sasakawa-ösztöndíjasa. A Dán Társadalomtudományi Kutatási Tanács a "Lost Power: The American World Order and the Politics of Adaptation" (Elvesztett hatalom: Az amerikai világrend és az alkalmazkodás politikája) című kutatási projekt részeként finanszírozza doktori projektjét. Kutatási érdeklődése elsősorban a nemzetközi biztonság és külpolitika, valamint a realista nemzetközi kapcsolatok elmélete felé irányul.